

Der Fall Klein: Kunduz 4 september 2009

Militaire leidinggeevenden worden opgeleid en getraind in het nemen van beslissingen in “a split-second”.

Razendsnelle besluitvorming, zonder eerst alle informatie en feiten zorgvuldig te kunnen beoordelen (laat staan: analyseren) en zonder een achterban te kunnen consulteren, is kenmerkend voor het krijgsbedrijf.

Het vermogen om in noodsituaties, onder stressvolle omstandigheden en grote mentale (tijds)druk, heel snel en doelgericht te kunnen beslissen wordt in de militaire setting dan ook herhaaldelijk beoefend.

Maar split-second-decision-making is – uit de aard van de noodzakelijke snelheid van handelen en het (daarom) niet beschikbaar zijn van alle voors en tegens – uitermate gevoelig voor fouten, incompetentie en misbruik.

De problematiek van het nemen van beslissingen in “a split-second” komt vooral tot uiting wanneer het fout gaat: gezichtsverlies naar de internationale gemeenschap, politiek en publieke opinie. Dat is ook het meest interessant voor de media.

Een goed voorbeeld hiervan is de casus van instant besluitvorming waarbij Oberst Georg Klein van de Bundeswehr de hoofdrolspeler was.

Het is 4 september 2009, herfst, in de provincie Kunduz in het noorden van Afghanistan. De avond tevoren meldt het Kunduz Operational Command Center om 20.00 uur dat twee tankwagens door de opstandelingen zijn gestolen. Lees voor opstandelingen: Taliban.

De chauffeurs zijn door de opstandelingen onthoofd.

Nog dezelfde avonds gaat een Amerikaanse B-1 bommenwerper op zoek naar de twee trucks, maar kan ze aanvankelijk niet vinden. Rond middernacht worden de vrachtwagens alsnog gelokaliseerd.

ISAF-troepen ontdekken beide vrachtwagens in het district Ali Abad ten zuiden van de Duitse compound. Ze zitten vast op de oever van de rivier Kunduz.

De coalitiemilitairen nemen vijandige activiteiten waar en concluderen dat zich geen burgers in het gebied ophouden. Hierop autoriseert de lokale ISAF-commandant luchtsteun (Luftangriff, airstrike).

Die commandant is de Oberst Georg Klein, de Duitse commandant van het Feldlager Kunduz, waar ook het Duitse Provincial Reconstruction Team (PRT) is gevestigd.

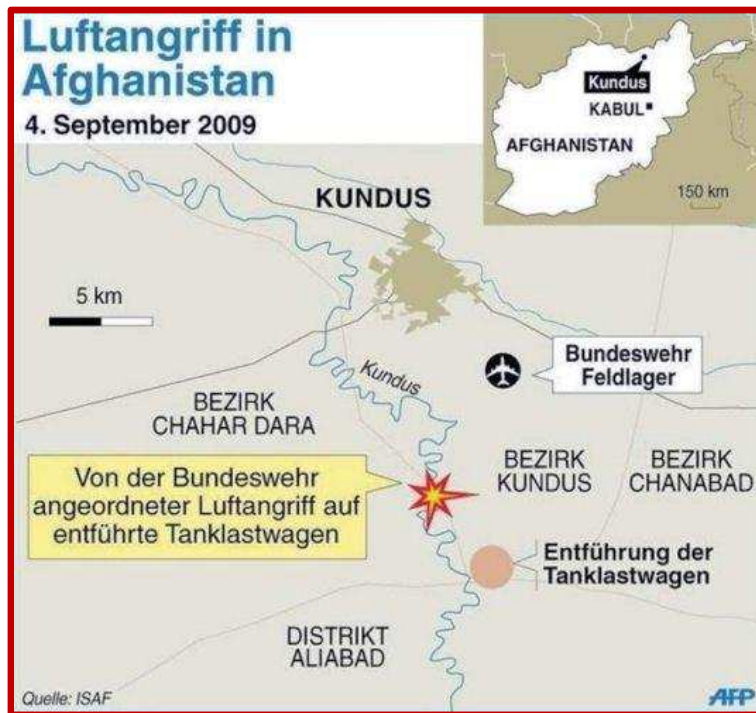
De airstrike komt om 02.30 uur lokale tijd in de vorm van twee Amerikaanse F-15's Eagle met de roepnamen 'Dude 15' en 'Dude 16'. De F-15's rapporteren in de onmiddellijke omgeving geen eigen troepen, wel zo'n vijftig opstandelingen. Het Duitse commando onder leiding van Oberst Klein – roepnaam 'Red Baron' – geeft opdracht zes bommen op de trucks te gooien.

Het nachtelijke precisiebombardement op de tankwagens, die op een zandbank in de rivier Kunduz blijken te staan, wordt afgesloten met twee GBU-38's: 500-ponders. Een groot aantal opstandelingen wordt hierbij gedood of raakt gewond, de twee tankwagens zijn volledig verwoest.

Ook volgens de Bundesverteidigungsminister (Minister van Defensie), Franz Josef Jung, komen bij de aanval slechts Taliban-strijders om het leven. De gouverneur van Kunduz, Mohammad Omar, heeft het over 45 Taliban-strijders, inclusief hun commandant Mullah Abdul Rahman, terwijl de provinciale politiecommandant, Razaq Yaqoobi, het over maar liefst 65 opstandelingen heeft.

Het bombardement, het zwaarste onder Duitse verantwoordelijkheid sinds de Tweede Wereldoorlog, veroorzaakt grote politieke en maatschappelijke beroering in Duitsland.

Pas tweeënhalve maand later, op 26 november 2009, nemen de Generalinspekteur der Bundeswehr Wolfgang Schneiderhan en Verteidigungsstaatssekretär Peter Wichert ontslag.

Aanleiding is een uiterst explosieve publicatie in Bild Zeitung, dat de originele videobeelden van één van de F-15's openbaart. Hierop zijn duidelijk ook vele burgers zichtbaar. Het heeft er alle schijn van dat de burgers massaal zijn toegestroomd om gratis brandstof in te zamelen.

Intussen lijkt het erop dat de Bundeswehr en de regering-Merkel – belangrijke informatie achtergehouden over de aanval van 4 september 2009.

Hiermee is ook de positie van Franz Josef Jung onhoudbaar: een dag later treedt ook hij af, intussen Minister van Sociale Zaken in een nieuwe regering.

Uiteindelijk werd op 16 december 2009 de Kunduz-Untersuchungsausschuss geïnstalleerd, onder voorzitterschap van Susanne Kastner. Die commissie probeerde antwoorden te vinden op vragen als hoe het tot de luchtaanval kwam en waarom de informatievoorziening van de voormalige Bundesverteidigungsminister zo chaotisch verliep. Pas op 10 februari 2011 werd Bundeskanzlerin Angela Merkel als laatste door de commissie gehoord.

In het juridische steekspel na het incident is Oberst Klein zijn aanvraag (request) om luchtsteun blijven verdedigen. En wordt hij keer op keer vrijgesproken: de overste treft geen blaam, zo luidt het steeds weer. Er zijn geen disciplinaire maatregelen tegen hem nodig, hij heeft correct gehandeld volgens het humanitair volkenrecht.

Dat er bij geweldsescalaties als de Luftangriff op 4 september 2009 toch civiele slachtoffers (CIVCAS) en collateral damage zijn te betreuren, daaraan heeft Oberst Klein niets kunnen veranderen.

Eigen onderzoek van de Bundeswehr identificeert later 102 civiele slachtoffers. Maar binnen de Duitse krijgsmacht blijft vooral overeind dat het een succesvolle missie tegen de opstandelingen (insurgents) in de regio Kunduz is geweest.